

Секція III. Аналітика соціальних і політичних процесів

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Юрій Борецько, професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки, професор, доктор філософських наук

Поняття соціального партнерства активно вживається у соціально-економічному та політичному дискурсах, виступаючи засобом регулювання соціально-трудових відносин. Тлумачення понять партнерства, соціального партнерства, соціального діалогу забезпечують досягнення значущості сторін спільної діяльності, зокрема держави як партнера, що створює законодавчі та нормативні умови соціально-економічного розвитку, а також підтримки громадських ініціатив як основу соціального партнерства. В сучасних умовах підвищений інтерес учених до проблем соціального партнерства пов'язаний із трансформаційними процесами в суспільстві.

У працях вітчизняних і зарубіжних дослідників феномен «соціальне партнерство» виступає предметом дискусій, оскільки трактування його ролі в соціальних процесах має неоднозначний характер. Соціальне партнерство розглядається як динамічний процес, що властивий демократичним суспільствам за наявності певних соціально-економічних та політичних умов, постаючи результатом співпраці, взаємодії зацікавлених сторін [2].

На переконання деяких дослідників, соціальне партнерство – сукупність особливих відносин в соціально-трудовій сфері, що передбачають різні форми та методи узгодження інтересів працівників з роботодавцями та їхніми представницькими органами шляхом досягнення домовленостей, консенсусу, спільного втілення заходів, які стосуються різних напрямів соціально-економічного життя [3, 3]. Соціальне партнерство трактується як особлива система відносин, яка виникає в середовищі найманих робітників і роботодавців, посередником між якими виступає держава, а також забезпечення інтересів та врегулювання конфліктів у соціально-трудовій сфері [5, 38].

Феномен соціального партнерства можна тлумачити як певний тип соціальних відносин, властивий суспільствам з ринковою економікою. Соціальне партнерство – цивілізована форма суспільних відносин в соціально-трудовій сфері, застосування якої дає змогу забезпечити узгодження та захист інтересів працівників і роботодавців, державних органів, місцевого самоврядування через досягнення згоди щодо вектора різних сфер суспільного розвитку.

Зарубіжний досвід свідчить про досить часте використання понять «соціальний партнер» (social partner), «соціальний діалог» (social dialogue), натомість термін соціального партнерства (social partnership) застосовується доволі рідко. У соціально-економічній сфері країн Західної Європи та США феномен соціального партнерства часто пов'язується з політикою функціонування профспілок та узгодження інтересів між працівниками і підприємцями, а також участю останніх в управлінні, розв'язанні конфліктів у сфері праці, тарифних договорів.

На думку дослідників, учасники виробництва об'єднані інтересами, органічна єдність яких – об'єктивний економічний закон будь-якого процесу виробництва. Учасники виробництва є рівноправними партнерами, здатними домовитися заради усунення розбіжностей [6, 12]. Представники підходу, що ґрунтується на переконанні про неминучість виникнення соціальних конфліктів вважають головним завданням не створення ідеальної моделі суспільства, де немає соціальної нерівності як підґрунтя соціальних конфліктів, а в пошуку ефективних засобів управління конфліктними ситуаціями [5, 39].

Дослідники розрізняють поняття «соціальне партнерство» і «соціальний діалог». Ідеться, зокрема, про розуміння соціального діалогу як елемента соціального партнерства. Означені явища розглядаються вченими як співвідношення процесу і мети, як взаємозалежність соціального діалогу і соціального партнерства, як тотожні за змістом поняття [4].

Система соціального партнерства передбачає особливе місце держави, яка, з одного боку, опікується ухваленням законів та інших нормативних правових актів, які регулюють форми застосування соціального партнерства, визначають правовий стан учасників, з іншого – соціальне партнерство має бути посередником і гарантом розв'язання конфліктів між партнерами.

На сучасному етапі розвитку суспільства набувають актуальності питання, пов'язані із взаємодією держави, бізнесу та громадського сектора. Тристороння взаємодія, яка має на меті розв'язання важливих соціальних проблем називається соціальним партнерством. Найпоширенішою сферою таких відносин є сфера праці та зайнятості, де сторонами соціального партнерства є представники держави (міністерство, відомство), працівників (профспілка) і роботодавців (спілка роботодавців) [1].

Проте зміст поняття соціального партнерства включає значно більшу кількість учасників. Розрізняється соціальне партнерство в системі освіти, у військовій сфері тощо. У широкому розумінні роль бізнесу не обмежена найманням працівників та укладанням трудового договору, тоді як роль представників не обмежується відстоюванням у формі страйків, мітингів, пікетів тощо гідної заробітної платні чи умов праці.

Очевидно, представники бізнесу взаємодіють з громадськістю в разі розробки проектів інноваційного характеру, наприклад, для соціальної сфери, а інститути громадянського суспільства впливають на діяльність структур бізнесу й держави шляхом застосування громадських експертиз [7]. Завдяки вживанню ефективних заходів з метою зростання рівня культури, формування цінностей і норм поведінки громадян, зменшується кількість акцій радикального характеру та збільшується число заходів, які ґрунтуються на засадах рівноправного цивілізованого діалогу.

Державні структури вживають заходів щодо розроблення програм, спрямованих на підвищення відповідальності бізнесу. Своєю чергою, специфіка, ефективність, умови ведення бізнесу надають інформацію щодо аспектів у процесі формування державних програм. Тобто відбувається взаємодія та взаємовплив учасників – партнерів соціального діалогу.

Отже, соціальне партнерство – особливий спосіб взаємодії соціальних суб'єктів, що ґрунтується на засадах діалогу та консенсусу стосовно з'ясування і задоволення спільних інтересів, і характеризується раціональністю, добровільністю та відтворюваністю у відносинах сторін. Загальне розуміння поняття «соціальне партнерство» означає всю палітру взаємодій соціальних суб'єктів, які мають на меті досягнення згоди і взаємну відмову від протидії та конфронтації. Ці відносини передбачають узгодження діяльності, мета якої полягає у розв'язанні спільних завдань.

ДЖЕРЕЛА

1. Єрмакова Ж.А. Форми соціально-економічного партнерства держави та бізнесу в регіонах країни. Ефективна економіка. 2016. № 2. С. 13– 16.
2. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні. К.: Українська академія державного управління при Президентіві України, 2000. 200 с.
3. Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. К.: КНЕУ, 2005. 230 с.
4. Коляда М. Співвідношення понять «соціальне партнерство» та «соціальний діалог» у трудовому праві: теорія та практика. Публічне право. № 4 (12). 2013. С. 291–296.
5. Макара О. Інститут соціального партнерства як чинник розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки. Вісник ТНЕУ. 2009. № 2. С. 37–44.
6. Нижник Н., Дубенко С., Пашко Л. Соціальне партнерство як виклик сьогодення. Політичний менеджмент. 2005. № 2. С. 46–54.
7. Савчук Л.М. Функції соціального партнерства. Науковий вісник УМО. Серія: Економіка та управління. 2016. Вип. 2. С. 726–729.